

Scenariusz lekcji 1:

Skala, przyczyny i kierunki migracji w świecie

Grupa: 15-19 lat

Czas potrzebny na przeprowadzenie zajęć: 2 jednostki lekcyjne (90 min)

Potrzebne materiały i pomoce dydaktyczne: karteczki samoprzylepne, brystol, taśma, rzutnik

Cele operacyjne:

- zna różnicę pomiędzy migracją dobrowolną, a przymusową: wskazuje przynajmniej trzy aspekty różnicujące
- potrafi wskazać, kraje, z których najczęściej pochodzą osoby migrujące
- potrafi wskazać najczęstsze kraje, w których osiedlają się osoby migrujące
- zna pojęcie "europocentryzmu"

Przebieg zajęć:

- 1) Przywitaj uczniów i uczennice. Sprawdź listę obecności. Objaśnij, że dzisiejsza lekcja rozpoczyna cykl 4 spotkań, których celem poszerzenie wiedzy na temat migracji. Poinformuj, że temat dzisiejszej lekcji brzmi: Skala, przyczyny i kierunki migracji w świecie. (5 min) (**SLAJD 1**)
- 2) Zaproś uczniów do pierwszego zadania. Rozdaj każdemu po 2 karteczki samoprzylepne¹. Zapytaj: dlaczego ludzie decydują się opuścić miejsce swojego zamieszkania? Poproś, aby uczniowie napisali dwa pomysły, które przychodzą im do głowy. Każdy pomysł na oddzielnej karteczce. Na tablicy powieś brystol podzielony na dwie części: "coś, na co nie mamy wpływu" i "coś, na co mamy wpływ"². Poproś uczniów, by przychodzili kolejno do tablicy i przyklejali karteczkę, w miejscu, które uważają za słuszne. Dyskutujcie na bieżąco o pojawiających się przykładach.³ (10 min) (**SLAJD 2**) Jeżeli uczniowie nie będą mieli pomysłów na przyczyny migracji, wykorzystaj tabelkę ze strony 4 niniejszego skryptu.
- 3) Razem z uczniami przyjrzyj się powstałemu plakatowi. Na jego podstawie wprowadź dwa pojęcia:
 - migracja dobrowolna
 - migracja przymusowa.⁴

¹ Przygotuj również karteczki z pozycji "Propozycje dla nauczyciela do zadania nr 1"

² W zależności od grupy, z którą pracujesz możesz wykonać te zadanie również w następujący sposób: podzielić salę taśmą na dwie części "coś na co nie mamy wpływu" i "coś na co mamy wpływ" i poprosić uczniów, by stawali w miejscu, które uważają za słuszne.

³ Jeżeli potrzebujecie dodatkowych przykładów, możesz skorzystać z "propozycji dla nauczyciela"

⁴ Istnieje wiele teorii migracji, które opierają się między innymi o następujące kryteria: ekonomiczne, socjologiczne czy geograficzne. Więcej informacji na ten temat: K r i t z M., L i m L.L., Z l o t n i k H. (red.) 1992: International migration systems: A global approach. Clarendon Press, Oxford.

Ważne, aby uczniowie przedstawili pojęcia swoimi słowami, wskazali między nimi różnicę i porozmawiali o aspektach, które mogą być trudne do klasyfikacji. Definicje pokazane na slajdzie wprowadź po rozmowie.

Migrant dobrowolny: osoba, która świadomie i dobrowolnie decyduje się na opuszczenie swojego kraju i zamieszkanie w innym. Musi spełnić formalne wymogi prawne. W Polsce podlega tak zwanej: procedurze pobytowej. Osobę, która opuszcza kraj pochodzenia nazywamy emigrantem, natomiast osobę przybywającą do danego kraju imigrantem.

Migrant przymusowy: osoba, która opuszcza kraj pochodzenia nie z własnej woli. Decydujący wpływ mają czynniki zewnętrzne, takie jak konflikty zbrojne, czy prześladowania.⁵(5-10 min) **(SLAJD 3)**

- 4) Po krótkiej rozmowie dotyczącej przyczyn migracji, a także pokazaniu różnic pomiędzy migracją dobrowolną, przymusową i mieszaną, zaprosz uczniów i uczennice do dyskusji dotyczącej skali migracji na świecie:

- czy obecnie osób migrujących jest więcej?
- jeśli tak, skąd to wiemy?
- jak sytuacja wyglądała 10-20 lat temu?
- jakie są nasze obserwacje w bliskim nam otoczeniu?

Przedstaw dane naukowe [Hein de Hass], które mówią o tym, że procent osób migrujących w społeczeństwie jest stały i utrzymuje się w przedziale ok. 2,75%-3,25%.⁶ Zapytaj o ich wrażenia i przemyślenia związane z tym tematem. (5 min) **(SLAJD 4)**

- 5) Po rozmowie dotyczącej utrzymujących się tendencji migracyjnych, zapytaj uczniów, jak myślą, z których krajów pochodzi najwięcej osób migrujących?

Po ich propozycjach pokaż zawartą na tym slajdzie mapę. Czy uczniowie potrafią nazwać wszystkie kraje o najciemniejszym kolorze? Ukraina, Syria, Birma, Sudan, Sudan Południowy, Demokratyczna Republika Konga. Jakie mogą być przyczyny opuszczania tych krajów? (10 min) **(SLAJD 5)**

- 6) Zaproś uczniów do kolejnego zadania, którego celem jest poszerzenie wiedzy na temat krajów, z których jest najwięcej migrujących. Poproś, by po opisie spróbowali domyślić się, o którym państwie jest mowa. Pierwsze z państw to Wenezuela. Drugie z nich to Syria. Trzecie Afganistan. Czwarte Sudan. (5 min) **(SLAJD 6)**

- 7) Na **SLAJDZIE 7** znajdziesz krótkie statystyczne informacje dotyczące tego, jak sytuacja migracyjna wyglądała na przełomie XIX i XX wieku. Zapytaj uczniów, czy przychodzą im do głowy inne sytuacje na przestrzeni dziejów, gdy to głównie osoby z Europy migrowały na inne kontynenty. Podaj przykłady dotyczące kolonizacji, wspomnij o sytuacji podczas II wojny światowej. Powiedz, że również Polska ma bogatą historię migracji, o czym szerzej będzie rozmawiać na trzecich zajęciach z tej serii.

- 8) Po dyskusji dotyczącej liczby osób migrujących, zaprosz uczniów do kolejnego zadania. Podziel klasę na 4 osobowe zespoły. Każdemu zespołowi przełącz jedną

⁵ <https://uchodzczy.info/infos/poiecia-i-definicje/>

6

mapę świata. Mapy, które dostają nie są europocentryczne. Po rozdaniu materiałów zapytaj uczniów, o ich wrażenia. Być może sami zwrócą uwagę na to, że coś jest “nie tak”. Zapytaj uczniów, jak myślą, dlaczego dostali takie mapy? (5 min) **(SLAJD 9)**

- 9) Następnie każdej z grup rozdaj krótki opis sytuacji (strona 5 niniejszego skryptu), poproś by wczuli się w sytuację osoby, która się w niej znajduje. Zadaniem uczniów i uczennic jest znalezienie miejsca, gdzie dana osoba mogłaby migrować. Po wykonaniu zadania porozmawiajcie:
- jakie czynniki uczniowie brali pod uwagę wybierając miejsce, do którego powinien udać się ich bohater?
 - z jakimi trudnościami mógł się spotkać? (10 min) **(SLAJD 10)**

- 10) Po wykonanym ćwiczeniu, zapytaj uczniów, do jakich krajów najczęściej trafiają migranci. Poproś, aby zastanowili się nad tym patrząc na mapy przed sobą i biorąc pod uwagę trudności z jakimi mierzą się osoby decydujące się opuścić swój kraj. (5 min) **(SLAJD 11)**

- 11) Po uważnym przyjrzeniu się mapie, przejdźcie do statystyk liczbowych. Pokaż uczniom ten slajd. Podkreśl, że większość krajów, do których trafiają uciekające osoby nie znajduje się w Europie. (5 min) **(SLAJD 12)**

- 12) Podaj przykłady przytoczonego stanowiska. Przyjrzyjcie się wspólnie krajom, do których najczęściej wyjeżdżają osoby z Syrii. **(SLAJD 13)**

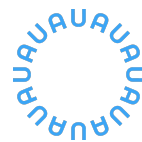
- 13) Przyjrzyjcie się wspólnie krajom, do których najczęściej wyjeżdżają osoby z Afganistanu. **(SLAJD 14)**

- 14) Przypomnij, że osoby z Ukrainy mają specjalny status tymczasowej ochrony. Dyrektywę unijną znajdziesz pod tym linkiem: [Decyzja wykonawcza - UE - 2024/1836 - EN - EUR-Lex](https://ua.kik.waw.pl/kampania/) **(SLAJD 15)**

- 15) Przyjrzyjcie się krajom, do których migrują osoby z Ukrainy. Mimo trwającej wojny obserwujemy zmiany dotyczące wyjazdów cyrkularnych, Oznacza to, że osoby te, jakiś czas żyją w państwie, by następnie powrócić do kraju pochodzenia. Schemat ten powtarza się kilkakrotnie, **(SLAJD 16)**

- 16) Po rozmowie na temat sytuacji różnych osób przedstaw dane UNHCR-u dotyczące przymusowych przesiedleń. Na podstawie ćwiczenia drugiego niech uczniowie spróbują zdefiniować osobę wewnętrźnie przesiedloną. **(SLAJD 17)**

- 17) Na tym slajdzie prezentacji znajdziesz definicję słowa “uchodźca” . Pochodzi ona z Konwencji Genewskiej. Autorem definicji Konwencji genewskiej są państwa skupione w Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Konwencja zawierająca definicję została podpisana w Genewie w 1951 roku, Polska ratyfikowała konwencję w 1991 roku. Poinformuj uczniów, że jest to jedna z form ochrony międzynarodowej, której dotyczą konkretne regulacje prawne. Podkreśl, że niezależnie od sytuacji prawnej i używanej nomenklatury zjawisko przymusowej migracji jest zjawiskiem znacznie szerszym i dotyczy ludzi na całym świecie. **(SLAJD 18)**

- 18) Zrób krótkie podsumowanie. Powiedz, że na kolejnej lekcji będziecie rozmawiać o wyzwaniach związanych ze społeczeństwem wielokulturowym i o stereotypach utrudniających współpracę. (SLAJD 19)

Propozycje dla nauczyciela do zadania 1.

Ktoś chce zmienić pracę na lepszą, chce więcej zarabiać.	Ktoś wyjeżdża na studia, np.: w ramach programu wymiany studentów.	Ktoś jedzie na wolontariat, pomagać innym.
Ktoś przeprowadza się do kraju, z którego pochodzi jego partner/partnerka.	Ktoś przeprowadza się do innego kraju, bo uczył się tego języka i bardzo podoba mu się kultura danego kraju.	Ktoś boi się o swoje życie, ponieważ jest w opozycji do reżimu totalitarnego funkcjonującego w kraju, w którym żyje.
Ktoś, ze względu na swoją płeć, nie może się uczyć i zdobywać wykształcenia w kraju pochodzenia.	Ktoś, komu zakazuje się praktykowania religii, w którą wierzy.	Ktoś, komu odmawia się prawa do procesu sądowego.
Ktoś, kto spotyka się z systemową przemocą ze względu na grupę etniczną, do której należy.	Ktoś, kogo rodzice są z dwóch różnych krajów i postanawia na rok wyprowadzić się do babci.	Ktoś, kto ucieka przed wojną.
Ktoś, kto decyduje się na migrację w celu poszukiwania lepszych warunków życia, ze względu na postępującą i nieodwracalną degradację środowiska naturalnego	Ktoś, kto ucieka, ze względu na nagłą katastrofę klimatyczną, np.: powódź, suszę.	

Opisy osób i ich sytuacji do ćwiczenia 2.

- 1) Jestem z Ukrainy, mieszkam blisko Charkowa. Dotychczas byłam prawniczką. Na szczęście mam jakieś oszczędności, które pozwolą mi przez jakiś czas przeżyć. Nie mam dzieci, ale moi rodzice... Oni nie chcą opuścić swojego rodzinnego miasta. Mówią, że tu się wychowali i to miejsce jest dla nich wszystkim. Ja codziennie myślę o tym, czy nie wsiąść w samochód... od dawna jestem już spakowana. Może w innym miejscu mogłabym choć trochę pracować zdalnie. Moja koleżanka wyjechała, mówi, że mogę do niej dołączyć. Wspólnie na pewno będzie nam łatwiej. Znam angielski i mam doświadczenie nie tylko w dziedzinie prawa, pracowałam też w projektach i prowadziłam warsztaty z zakresu komunikacji i mediacji.
- 2) Jestem z Ukrainy, mieszkam przy froncie. Codziennie boję się o swoje dzieci. Chcę, żeby były bezpieczne, ale wyrwać je z dotychczasowego życia... Ksenia zaraz zdawałaby egzaminy na studia, a jak wyjedziemy? Co z językiem? Na pewno przepadłoby jej kilka lat nauki. A Alina? Ona jest tak mała, że nawet nie umie jeszcze dobrze mówić w naszym języku. A co jeśli nie nauczy się go wystarczająco dobrze? Przecież wojna musi się kiedyś skończyć. Wróci tu i znowu będzie w tyle... przecież to najważniejsze lata dla rozwoju dzieci, dla ich tożsamości... Zresztą, z czego my "gdzieś tam" będziemy żyć? Moje zarobki ledwo starczą nam na miesiąc. A gdzie pieniądze na drogę? Gdzie pieniądze na nowe życie? Co ja tam będę robić?
- 3) Jestem z Afganistanu, jestem nauczycielem angielskiego. Uczyłem w szkole w Kabulu. Nie wiem nawet dokładnie, kiedy mam urodziny. Gdy się urodziłem, była wojna i dotarcie do urzędu było niemożliwe. Kilku moich kolegów, z którymi lubiłem grać w piłkę już nie żyje. Widziałem, jak wyglądała ewakuacja na lotnisku... ludzie, którzy łapali się samolotów z nadzieją na lepsze życie. Lepsze? Może po prostu bezpieczniejsze. Ale tam, daleko od rodziny, daleko od tego, co jest mi znane, czy ja byłbym sobą? Może chociaż mógłbym pomóc rodzinie finansowo.
- 4) Jestem z Afganistanu, jestem najmłodszą córką w rodzinie. Chodziłam do szkoły, chciałam zostać nauczycielką małych dzieci, ale teraz? Cały mój plan na przyszłość runął. Nie chcę tak żyć. Ale, co mogę zrobić innego? Byłam zaręczona, ale mój przyszły mąż wyjechał. Jeśli ja też nie wyjadę, nie wiem, co mnie czeka. Codziennie nowe nakazy i zakazy. Ale przecież moje wykształcenie to za mało, by móc rzeczywiście uczyć. Skończyłam ledwie kilka klas.
- 5) Jestem z Sudanu, w miejscu, w którym mieszkam jest bardzo trudno o opiekę medyczną. Prawie wcale jej nie ma... A ja choruję i muszę stale przyjmować leki. Tutaj ciągle ich brakuje. Mam jeszcze mały zapas, ale nie wiem, na jak długo mi starczy. Nie mam siły na daleką wyprawę. Jak miałbym to zrobić? To dla mnie fizycznie chyba niemożliwe. Ale muszę przecież jakoś zadbać o siebie, tutaj czeka mnie tylko głód... ale przecież jestem już w takim wieku, że nauka życia na nowo, to dla mnie za dużo.
- 6) Jestem z Syrii, mam dziecko, a moja żona jest w ciąży. Nie chcemy tutaj zostać, ale zmiana miejsca będzie dla nas trudna. Jak podróżować, kiedy w każdej chwili moja żona może zacząć rodzić? Zdobyłem dobre wykształcenie. Ale nie mówię po angielsku. Nie wiem, gdzie miałbym pracować.

Miejsca, gdzie migranci mogą uzyskać wsparcie

Lista miejsc, gdzie można uzyskać wsparcie:

- 1) <https://poradniaonline.org/konsultacje-specjalistyczne/>
- 2) Україна - Twarze Depresji
- 3) Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12
- 4) Telefon Zaufania Dzieci i Młodzieży 116 111
- 5) Telefon Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę 800 100 10
- 6) Fundacja Polskie Forum Migracyjne
- 7) Fundacja Ocalenie
- 8) Fundacja Polska Gościnność

Miejsca ze spisami fundacji działającymi na rzecz osób z doświadczeniem uchodźczym w Polsce:

- 9) [Migranci i uchodźcy - MapujPomoc.pl](#)
- 10) [Uchodźcy z Ukrainy - MapujPomoc.pl](#)